

ПЕТКО ТОДОРОВ
КОГАТО КОКИЧЕТО ЦЪФНЕ...

chitanka.info

I. ПОД ОТКРИТО НЕБО

Смях, вик, капичкане... Децата, погнали две агнета из одаята, къщата на главата си ще вдигнат. Баба им, прибрала рано обагнените агнета на топло, запряла при тях и децата във вдряхналата одая, а тя излязла навън. Пепелта в огнището сметена, по кътове висят оставени кожуси, никого не свърта вътре, само агнета и деца са запрени в къщи. От вчера слънцето набляга облепени с книга прозорец и дори ето — без да сетят децата кога — няколко лучи се промъкнали през дупката на книгата. Като същинско слънчево око е отворила клепки продупчената от техен пръст книга, цяла светла ивица пробива кръз одаята и вие в себе всички им прахуляк. И премигва туй око през продупчената книга, златната ивица върти прашинките из къщи, та на децата още по се стяга душата. В тоз кът едно се преметне, в онзи, чакай, другото ще си разбий главата — мира на нищо из къщи не дават!

Но отвън някой щапа по земното. — Изведнъж всяко се смърлуша, де свари, агнетата се изправят сред одаята и всички вперят очи към вратата.

То баба има била!... Скачат те и се втурват прязглава. Едно отсам блъска, друго отгатък се пропъхва, ще я повалят! Докато тя се извърне, докато притвори вратата, агнета и деца урнаха през трема.

— Бре, бре! — на синджир като че сте държени! — вика подире им тя, но кой ти слуша.

Като орляк птички пръпнаха те из двора и се пръснаха на вси страни. Тук едно ритна стегнатия ствол на черешата и си засвири нататък; таме двете по-малки погнаха на купището агнетата, искат да ги яздят! — пък трето — виж — не го сдържало на земята, качило се на градинския плет и оттам вика от все сила!... Още двора се тъмнее — мрътвина: няма ни цвят, ни птичка да отвърнат на тяхната радост. По съседни плевници и къщя се черней ръжаницата, татък в далнини раздрал бяла риза Балкана, а настрани се чува само стряхата капи — с бистри, едри сълзи зимата изплаква последните си дни.

Децата изобиколиха, извърнаха се и пак се сбраха вкупом пред барата сред двора, дето се огледваше високото ведро небе.

— Хайде в градината! — викна най-голямото и ги поведе към вратника, изправен татък в горния кът на двора.

Навред градинските лехи тръпнат от зимната влага, наместе окалян, опръскан снега още стои и децата не смеят да нагазят в разтиквената земя. Подире не могат си еменийките извади! Повъртяха се пред вратника, разтъпиха се, като че ще търсят нещо, и изведнъж извика едно отгоре: „Кокичето! Ей го цъфнало!“

Всички извърнаха очи. По припека татък край плета на крехък злак бе оборило бяло чело кокиче — първа радостна сълза на пролетта. Децата го наобиколиха, гледат го и никое не смее да сегне към него.

— Горкичкото, едвам се държи на стъбълцето си като капка... — съжали го най-голямото от децата.

— То вече е видяло, мащеха му го е измамила, а, бацьо? — припомни друго приказката, що баба им некин до късно разправя край камината.

... На майка мащеха било паднало ранното кокиче, тя го ни жали, ни милее както другите цветя. Щом като свети Атанас със златна тояга мине покрай тях, да отиде при господата да моли за пролет, посочва му го тя и подучва завареничето си да излезе на бял свят, че се е стоплило вече. И то — ето го, хванало й вяра, изскочило — озърта се насамнататък по градински лехи — няма ни зюмбюл, ни лале, — снега още не изтаял по мъртвини... Чак сега разбира, излъгала го е мащеха му и клюмнало чело да не гледа барим как ще го смрази ношес студа...

— По-добре да го откъснем — додаде едно от децата.

— Да го откъснем, бацьо, че да го оставим в птичето гнездо на люляката!

— Нали тъй, каза баба, бацьо — се заувива и трето край най-голямото. — С първото кокиче се кичат птичите гнезда. Птичката, като го види, пак там отива да си снесе яйцата. Пак ще ни излупи птиченца...

И докато то каже, друго откъсна кокичето и целия орляк деца припна да търси птичето гнездо нагоре към разперилата храсти люляка.

II. „ВИЙ ДА ЖУМИТЕ, АЗ ДА ГЛЕДАМ!“

И на петлите сякаш е омръзнало да кукуригат, прозяват се и с проточени гласове, като че искат да рекат: отдавна, отдавна е съмнало, ако някой още не е чул — да става вече, сянката скоро на пладня ще се спре... През отворената врата на собата долитат протегнатите гласове на агнетата; татък през плетища някъде куче полайва на муха и само пак сдавя в уста своя лай. Цветан още нищо не чува. Той потри успано лице, взе пак оръфания с пожълтели листи съновник, пребърна го отсам-оттатък, докато му додея, хвърли го настрана и изскочи на чардака.

Наникъде момку не тегли сърце. Изправи се до пармакълъците и загледа са разсеян поглед из дворищата нататък, запречкани от лъскавите напъпили вейки на зарзалите. Под утринната топлина е задрямало селцето. Навред прозорци и врати зинали да гълтат жадно пресния пролетен въздух. Мъже, жени по механите ли са или от черкова още не са си дошле — никой се не мярка ни по пътя, ни из дворища. Глъхнал двора оттатък и на съседната къща и само една квачка рови под зарзалата и сбира пискаливи пилета на припек.

Цветан слезе, отвори порти и отново се запря срещу прозореца на съседката. Ни глас, ни шепот през него се долавя. — Снощи тъй пак той беше се стъписал срещу тоз прозорец, тя се показва и дръпна ли я някой отвътре, или що стана — данна, притвори капака... И този сън, що му се присъни тая нощ, за него няма разгадка и в съновника дори!...

Момъкът сведе очи и зави намерки край тополата, нагоре по стръмния изрътен друм, що се катереше из горската усоя.

Гората още мълчи, ошмулени се чернеят клонете и рядко някъде по грани се ухлебва на слънчовите лучи жълт съсухрен лист. Навред земята затиснали окапалите ланшни листи, навред пустош и мрътвило.

Цветан върви и на нищо не може да спре очи. Без да сети, той се изкачи на рътлината; оттатък между разредени дървеса ето просветна небото, разкрило ясни, простори далеко над горските вършини. — В

такъва простор той би искал да върви ден и нощ без почивка, без спиране да върви... И пак тъй както тука само сухите листи под своите стъпки да чува, никого да не среща, никого да не вижда...

И тъкмо подигна глава момъка да огледа далечен път напред, татък между дървесата се мярна някой. Горския стражар с окачена на рамо пушка идеше насреща му по пътя. Оръфан, мълчалив, той изглежда като оскубан вълк, излязъл напролет от бърлогата си... Цветан не рачеше никого да среща. Отстрана между дървесата се отбиваше тясна пътека, той изви по нея и бързо се запъти към другия край на гората, дето се чернеят скалите, надвесени над дълбоката планинска котловина. Между тия камънаци, преди години, когато със съседката пасяха козите, и двамата са се катерили да ровят райков корен. Оттогава, едвам сега той пак се изстъпва между плесенясалите от мъх и лишеи скали, пак надниква над обградената отвред са бърда и гористи рътлини котловина, в дъното далече се зеленееят тревясащи плочи от покрива на запустялата воденица.

Изправен на самия край на пътеката, Цветан се загледа нататък в глъхналата котловина. Не искаше назад да се връща, напред се беше свършил пътя и дълбоката урва зееше пред него. Той надникна над урвата, извърна се към камънаците, набити нагоре по стръмнината между сухата папрат, и току очите му просветнаха изведнъж.

Две бели кокичета, като два маргара, надничаха, склонили едно до друго челца, горе от върха на една канара... По-скоро момъкът се поддъе по камънаците, изви ръка, откъсна ги и полетя през гората с тях, като че намерил вече разколното, що беше се запътил през земя и вода да търси.

Той излезе от гората, спусна се надолу по пътя — горския стражар едвам завиваше покрай крайния плет и Цветан със затъкнати над ухо кокичета тръгна през село. В топлия слънчов ден вече всичко беше излязло навън и зашумяло. Сготвили гозбата си, стъкмени като в празник, жени причакваха по прагища и припеци мъжете си да се върнат за обед.

„Хе, Цветане, кокичета си откъснал...“ — подзе момъка от прага още първата жена и де помина, всяка му повика и го закачи.

„Отде си ги откъснал?“

„Защо пък на ухо си ги затъкнал!“

— Вий да жумите, аз да гледам! — извърна се най-подир той и завърна пак край тополата към къщи.

И не пристъпил още до портите, през отворения прозорец насреща се привела над пътя съседката му — бялото ѝ лице свети отдалеч, а погледа ѝ сам го към себе повлича.

„Цветане, кокичета ли си ходил да береш... Дай и на мене едното...“ — спря го тя на пътя. Цветан мълчаливо ѝ подаде стръка кокиче и стори му се наистина, че всички зажумяха край него и той я видя тъй хубава, тъй мила, както никога не бе я виждал...

Цял ден нейната усмивка му се усмихва в останалото у него кокиче: вечерта, преди да заспи, той пак кокичето гледа и през нощта му се присъни напета хубава мома — само на другата сутрина той не търси из съновника...

III. ЧЕРКВА ЧУКА

Последните удари се откъснаха от клепалото и мерно, отсечено звукът им глъхна над струпаните една до друга къщици на черковната махала. От стария женски метох излезе баба Магдалина, калугерката, и прегърбена над тояжката си, закрета през черковния двор по пътя, закрит от срещнатите грани на салкъмите. Татък в дъното на двора се отвориха тежките врати на черквата и вътре в мрачината замъждука кандило.

Превит в дълъг кожух, както беше приседнал на пътния праг, дядо Христо се извърна към черква, прекръсти се и се загледа пак насреща през пътя. На измазаното чердаче се показва баба Гана, пристъпи и едвам преви запрели крака да седне срещу съседа си.

„Черква чука... И днес мръкна, Христо...“ — отдъхна тя, сякаш изплатила дял пак от стария си дълг.

„Вървят, нижат се един по един, бабо Гано, дните, не са в торба да ги скриеш“ — отвърна сякаш на себе си той.

„Вървят, вървят, не сящаш кога изминават и докато се опомниш — толкози години си отишли за реда.“

„Годините отишли, отишли и хората с тях. Зимъс на Коледа като запели «Рождество твое», че като се извърнах да погледнах онези запустели тронове... Де едно време, както съм запомнил аз, на такъвзи ден като изпълнят от двете страни на аналоите онези белобради старци — и благочестиви, и набожни — всеки по тях мястото си да познае...“

„Върхари, върхари как остават наесен по пипера, дядо Христо — тъй сега останал света!“

„Като се поразмисля някога, като се заредят през ума ми онези хора, онези години... Мисля си, било ли е, не е ли туй. Предната нощ ей тъй — разсъмна се, сън ме не хвана! Мисля, мисля и защо сега само туй изпъква в ума ми, да не ме оставя да заспя? — Умрелите ли ще възкресиш, или света ще върнеш.“

Изгаснаха вече кандилата в черкова, студена вечер полъхна откъм салкъмите и баба Магдалина, прегърбена на тояжката си,

закрета пак по пътя.

„Кокиче ли си набрала, бабо Магдалино“ — спря я пред къщи баба Гана.

Калугерката се извърна, надигна глава и показа китката в ръка: „Кокичета, Гано. Набрах ги от гроба на даскаловата булка — нацъфтели като венец наоколо. Сестра Евлампия не може да спи. Останали сме с нея в метоха — аз още помръдвам от мястото си. Евлампия хем само лежи, хем не може да спи. Ще ѝ занеса да турне няколко кокичета под възглавницата си, дано подремне нощес. И мене да не буди.“

„Дай и на мене два стръка, Магдалино“ — пресегна с жилеста ръка дядо Христо от другата страна и стана.

Подканена от вечерния хлад, баба Гана се хвана за колене и също стана да се прибере.

Дядо Христо погледна кокичетата и додаде: „На деца е то за песни и игра, за млади — явен белег и разгадка на сънища, пък нас старите в сън да ни приспи... И аз ще го турна под възглавницата си“...

„Пък нас старите в сън да ни приспи“ — повтаря след него баба Гана и двамата отсам-оттатък пак се прибраха в къщи.

Мълчаливо, покрай стария двор, баба Магдалина се приближи до прага на метоха, влезе и зад нея топуза изтрополя отвътре по тежката порта и я притвори.

След малко пазвантина запали фенера срещу метоха и над ниските струпани къщици, по запустелия път, повея пролетната нощ.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.